

Научно-образовательный электронный журнал

ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ

Выпуск №19 (том 3)
(октябрь, 2021)

Международный научно-образовательный
электронный журнал
«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ»

УДК 37

ББК 94

**Международный научно-образовательный электронный журнал
«ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ». Выпуск №19 (том 3) (октябрь,
2021). Дата выхода в свет: 31.10.2021.**

Сборник содержит научные статьи отечественных и зарубежных авторов по экономическим, техническим, философским, юридическим и другим наукам.

Миссия научно-образовательного электронного журнала «ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ» состоит в поддержке интереса читателей к оригинальным исследованиям и инновационным подходам в различных тематических направлениях, которые способствуют распространению лучшей отечественной и зарубежной практики в интернет пространстве.

Целевая аудитория журнала охватывает работников сферы образования (воспитателей, педагогов, учителей, руководителей кружков) и школьников, интересующихся вопросами, освещаемыми в журнале.

Материалы публикуются в авторской редакции. За соблюдение законов об интеллектуальной собственности и за содержание статей ответственность несут авторы статей. Мнение редакции может не совпадать с мнением авторов статей. При использовании и заимствовании материалов ссылка на издание обязательна.

© ООО «МОЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КАРЬЕРА»

© Коллектив авторов

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Пестерев С.В. – гл. редактор, отв. за выпуск

Батури́н Серге́й Петро́вич	кандидат исторических наук, доцент
Боброва Людмила Владимировна	кандидат технических наук, доцент
Богданова Татьяна Владимировна	кандидат филологических наук, доцент
Демьянова Людмила Михайловна	кандидат медицинских наук, доцент
Еремеева Людмила Эмировна	кандидат технических наук, доцент
Засядько Константин Иванович	доктор медицинских наук, профессор
Колесников Олег Михайлович	кандидат физико-математических наук, доцент
Коробейникова Екатерина Викторовна	кандидат экономических наук, доцент
Ланцева Татьяна Георгиевна	кандидат экономических наук, доцент
Нобель Артем Робертович	кандидат юридических наук, доцент
Ноздрина Наталья Александровна	кандидат педагогических наук, доцент
Павлов Евгений Владимирович	кандидат исторических наук, доцент
Петрова Юлия Валентиновна	кандидат биологических наук, доцент
Попов Сергей Викторович	доктор юридических наук, профессор
Табашникова Ольга Львовна	кандидат экономических наук, доцент
Тюрин Александр Николаевич	кандидат географических наук, доцент
Усубалиева Айнура Абдыжапаровна	кандидат социологических наук, доцент
Фаттахова Ольга Михайловна	кандидат технических наук, доцент

ФИО авторов: *Jabborova Saodat Zoirovna*

Buxoro davlat universiteti

maktabgacha

ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Ashurova Oliyá Akmal qizi

Buxoro davlat universiteti

14-4 MT-20 guruh talabasi

Название публикации: «MILLIY QADRIYATLAR ORQALI OILADA BOLALARNI AXLOQIY TARBIYALASHNING AHAMIYATI»

Аннотация: *ushbu maqolada oilada bolalarni milliy qadriyatlar vositasida axloqiy tarbiyalashning shakl, usul va yo'llari xususida so'z yuritiladi.*

Аннотация: *В статье рассматриваются формы, методы и способы нравственного воспитания детей в семье через национальные ценности.*

Annotation: *This article discusses the forms, methods and ways of moral upbringing of children in the family through national values.*

Калит so'zlar: *xalq og'zaki ijodi, milliy qadriyatlar, maqollar, matallar, topishmoqlar, tarbiya.*

Ключевые слова: *фольклор, национальные ценности, пословицы, поговорки, загадки, образование.*

Keywords: *folklore, national values, proverbs, sayings, riddles, education.*

Mamlakatimiz davlat mustaqilligiga erishishi bilan O'zbekistonda qadriyatlar bilan bog'liq muammolarni o'rganish yildan yilda avj olib bormoqda. Aniqroq qilib aytganimizda, qadriyatlar falsafasi shakllanmoqda. Bugungi kunda olimlarimiz qadriyatlar, milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlarning mohiyati, o'zaro aloqasi, qadriyatlarning inson hayotida tutgan o'rni, ularning tarbiyaviy ta'siri hamda ta'lim va tarbiya jarayonida tarbiya vositasi sifatida qo'llash borasida ilmiy izlanishlar olib bormoqdalar.

O‘zbekiston davlat mustaqilligiga erishishi bilan hozirgi zamon sivilizasiyasi talablariga javob beruvchi umuminsoniy demokratik qadriyatlar xalqimiz turmush tarziga kirib kela boshladi. Inson haq-huquqlariga rioya qilish, tadbirkorlik erkinligi, matbuot erkinligi ana shular jumlasidandir. “Ushbu demokratik qadriyatlar jamiyatimiz uchun muhim ahamiyatga ega ekanligi haqida gapirar ekanmiz, bu qadriyatlar tarixiy jihatdan ham xalqimizning o‘ziga xos xususiyatlariga zid emasligini qayta-qayta ta’kidlashni istardik». Shu bilan birga o‘tmish qadriyatlariga, an’analariga va turmush tarziga betartib ravishda orqa-ketini o‘ylamay qaytish boshqa bir keskinlikka, jamiyatni yangilash zaruriyatini inkor etishga olib kelishi mumkin.

Har qanday qadriyat ham inson ongi va faoliyatining mahsulidir. Boshqacha aytganimizda, har qanday qadriyatlar ajdodlar tomonidan yaratiladi, ular yaratgan qadriyatlar boshqa avlodlar tomonidan o‘zlashtiriladi, kishilarning ongi va shuuriga singib, amaliy faoliyatiga qudratli stimuly beradi, katta ijtimoiy kuchga aylanadi.

Qadriyatlar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy-ma’naviy taraqqiyotining mahsulidir. Shuning uchun ham qadriyatlarda zamonning ruhi, imkoniyatlari, o‘sha zamonda yashagan odamlarning orzu-umidlari, istaklari, talab va ehtiyojlari o‘z ifodasini topadi. Zamonlar o‘tishi bilan qadriyatlarning mazmuni ham o‘zgarib boradi. Xuddi shuning uchun ham, qadriyatlarning tarbiyaviy ahamiyatiga baho berganda aniq tarixiy shart-sharoitlarni doimo nazarda tutmoq zarur.

Qadriyatlar insonning orzu-istaklari, niyatlari, umidlari, bir so‘z bilan aytganda, «ideal»i sifatida namoyon bo‘ladi. Faylasuflar ta’kidlaganidek, qadriyatlar hech qachon ob’ektga ham, sub’ektga ham bog‘lik bo‘lmagan mustaqil olamni vujudga keltiradi. Bu olam makon va zamon qonunlaridan ustun turadi. Shuningdek, insoniyatning buyuk ma’naviy xazinasini bo‘lgan qadriyatlar hech qachon o‘zgarmaydi, balki insonning qadriyatlar haqidagi tasavvurlari o‘zgaradi. Butun olam qadriyatlar bilan to‘lib-toshgan bo‘ladi va borliqqa hamisha yangi ma’no ato etadi. Shuning uchun ham butun voqelik qadriyatlarning o‘ziga xos namoyishidan iboratdir.

Hozirgi zamon qadriyatshunos olimlarning fikriga ko‘ra: jumladan, J.Tulenov, “qadriyatlar deyilganda fakat o‘tmish davrlar uchun muhim ahamiyat kasb etib qolmasdan, hozirgi kun va kelajakdagi taraqqiyotga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadigan,

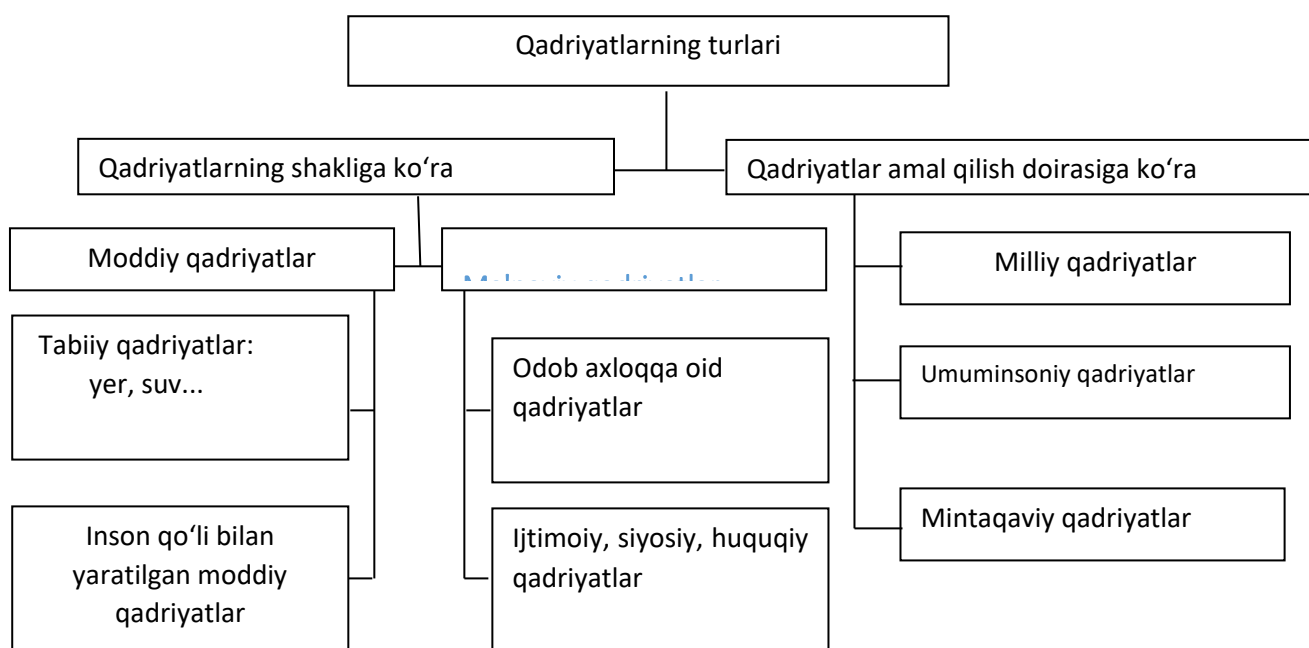
kishilar ongiga singib ijtimoiy ahamiyat kasb etadigan moddiy, ma'naviy, tabiiy, diniy, axloqiy, falsafiy va boshqa boyliklar majmui tushunilad. Qadriyatlar qadr-qimmat degan ma'noni bildiradi”, Tugarinovning fikricha esa, “qadriyat deganda inson va insoniyat uchun ahamiyatli bo‘lgan millat, elat va ijtimoiy guruhlarning manfaatlari va maqsadlariga xizmat qiladigan tabiat va jamiyat hodisalari majmui tushunilmog‘i lozim”.

E. Yu.Yusupovning fikricha, “qadriyatlar jamiyat tarixiy taraqqiyoti jarayonida shakllangan va rivojlangan, o‘tmishda, hozirgi kunda va kelajakda ham ijtimoiy taraqqiyotga ijobiy ta'sir etadigan, kishilar ongiga singib ijtimoiy ahamiyat kasb etadigan moddiy, ma'naviy boyliklardir”.

Qadriyatlarning ham o‘ziga xos qonunlari bor. Bu qonunlar inson irodasiga bo‘ysunmaydi. Qadriyatlar ob'ektiv olamning sub'ektiv in'ikosi bo‘lgani uchun kishilarning amaliy faoliyatiga o‘z ta'sirini o‘tkazadi. Hatto odamlar turmush tarzini o‘zgartiradi. Xuddi shuning uchun ham kishilar o‘zlarining turmush tarzlarini insoniyat yaratgan qadriyatlar talablariga qarab o‘zgartirib boradilar.

Qadriyatlar o‘zining mazmun, mohiyatiga ko‘ra bir necha turga bo‘linadi. Qadriyatlarni o‘rganar ekanmiz, ularning turlarini quyidagi 1-rasm bilan izohladik.

1-jadval

Bizning mamlakatimizda ham inson va uning hayoti eng oliy qadriyat hisoblanadi. Insoniyat mavjudki, uning qadr-qimmatini ulugʻlanib kelinadi. Shu boisdan insonning qadr-qimmatini e'zozlash, uning turmushini yaxshilash, bilimi va madaniy saviyasini rivojlantirish, sogʻligini yaxshilash, hayotini himoya qilish davlatimiz siyosatining asosiy yoʻnalishini tashkil etadi. Davlatimizda boʻlayotgan oʻzgarishlar, islohotlar, qonun va nizomlarning mohiyati ham shundadir. Qadriyatlarni jamiyat, millat hayotidagi oʻrni, ijtimoiy xarakteriga qarab milliy va umuminsoniy, sinfiy yoki diniy, shuningdek, kishilarning yoshi, professional xususiyatlariga xos qadriyatlarga boʻlish mumkin. Bozor iqtisodiyotiga asoslangan yangi jamiyat qurilish avj olgan mamlakatimiz sharoitida inson oʻzining shaxsiy individual xususiyatlarga tayanishi, oʻz baxt-iqbolini oʻz qoʻli bilan yaratishi haqida qaygʻurishi, jamiyat va davlat muassasalariga emas, balki oʻz qobiliyatiga umid bogʻlashi uning qadr-qimmatini belgilovchi asosiy mezonga aylanayotir.

Shuningdek, insoniyat ehtiyojlarini qondirishda tabiiy qadriyatlar ham katta ahamiyat kasb etadi. Insonning aqliy va jismoniy mehnati natijasida yaratilgan turli tuman moddiy boyliklar, zavod fabrikalar, ishlab chiqarish kuchlari, transport vositalari, asbob uskunalar, turar joy, mol-mulk, noz-neʼmat va shu kabilar moddiy qadriyatlar hisoblanadi.

Insonning hayotida madaniy–maʼnaviy qadriyatlar katta oʻrin egallaydi. «Maʼnaviy qadriyatlar, boyliklar inqilobiy yoʻl bilan hosil qilinadigan hodisa emas, u jamiyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida uning ehtiyojlari tufayli yuzaga keladi va oʻsha davr hayotini aks ettiradi, u hayot oʻzgarishi bilan yoʻqolib ketmaydi, keyingi avlodlar uchun maʼnaviy meros boʻlib qoladi. Har bir avlod maʼnaviyatni yangidan yaratmaydi, maʼnaviy merosga tayanadi, biroq uni qanday boʻlsa shundayligicha koʻrkoʻrona qabul qilavermaydi, taraqqiyotparvarlik, insonparvarlik, adolat nuqtai nazaridan qabul qiladi va rivojlantiradi».

Maʼnaviy qadriyatlarga ilmiy texnikaviy va intellektual imkoniyatlar, maorif, taʼlim-tarbiya, tibbiy xizmat, milliy meros, turli shakllarda namoyon boʻladigan madaniyat durdonalari, til, adabiyot, sanʼat, xalq hunarmandchiligi mahsulotlari, noyob tarixiy va madaniy yodgordiklar, arxitektura va boshqalar kiradi. Moddiylik va maʼnaviylik uzviy

bog'liqdir. Moddiy olam birlamchi, ong ikkilamchi bo'lgani kabi, moddiy hayot birlamchi, chunki oldin inson moddiy ehtiyojlarini qondirgan bo'lishi lozim. Ma'naviy hayot ikkilamchi, chunki u moddiy olamning kishilar ongida in'ikosidir. Qay bir jamiyat bo'lmasinki, uning moddiy hayoti qay darajada rivojlangan bo'lsa, ma'naviy hayoti ham shu darajada taraqqiy etgan bo'ladi. Bizning mamlakatimizda ham, bozor iqtisodiga o'tish jarayonida, avvalam bor xalqning moddiy hayotini yaxshilash ko'zda tutilgan. Buni bozor iqtisodiga o'tishning besh tamoyili asosida ko'rishimiz mumkin. Bu degani ma'naviy hayotni orqaga surib qo'yish emas albatta. Mustaqilligimizning ilk kunlaridan boshlab, milliy qadriyatlarimizni tiklash, xalqning madaniy–ma'naviy hayotini yaxshilash, yangicha dunyoqarashni shakllantirish, milliy, huquqiy ongini o'stirish borasida ko'plab ishlar qilinganligi hammaga ayondir.

Yuqoridagi qadriyat haqidagi fikr va mulohazalarni o'rganib chiqqan holda, qadriyat tushunchasi haqida quyidagi izohni keltirib o'tmoqchiman. Qadriyat inson uchun ahamiyatli va qadr-qimmatga ega bo'lgan, kishilarning manfaatlari va maqsadlari yo'lida xizmat qiladigan tabiat hamda jamiyat hodisalari majmuidan iborat dialektik birlikdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Faxr – ul Banot. Oila saboqlari, – T.: Yozuvchi, – 94 b.
2. Fayzieva M., Jabborov A. Oilaviy munosabatlar psixologiyasi. - T.III apr 2007
3. Г.А. Камилова, Г.Р.Курбанова, С.З.Джаббарова
4. Особенности формирования педагогических навыков у воспитателей дошкольно-образовательных учреждений.Academy. – 2020, 25-27 с.
5. S.Z. Jabborova Forms, methods and ways of moral education of children in the family by means of national values ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11 (3), 820-823 с.
6. С.З. Джаббарова ЭТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ В СЕМЬЕ ЧЕРЕЗ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ.Проблемы науки-2021, апрель 61с.
7. С.З. Жаббарова Особенности труда в дошкольном возрасте Проблемы педагогики-2020.
8. Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень: матеріали II Міжнародної наукової конференції (Т. 2), м. Львів, 24

вересня, 2021 р. 70-72с

9. Turdiyeva M. J., Islomova M. I. Q. A MODEL FOR DEVELOPING THE CREATIVE ABILITIES OF PRESCHOOL CHILDREN BASED ON A PERSON-CENTERED APPROACH //Builders Of The Future. – 2021. – С. 10-14.
10. Гафурова Д. Х. РОЛЬ ДЕТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В РАЗВИТИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА //Academy. – 2020. – №. 12 (63).
Gafurova D. K. AJMR //AJMR. – 2020.
11. Гафурова Д. Х. РОЛЬ УСТНОГО НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА В РАЗВИТИИ РЕЧИ //Zbiór artykułów naukowych recenzowanych. – С. 45.